

KIRKELIG UTDANNINGSSENTER I NORD
Girkolá's Oahpaalusguovddás Davvin

Studie- plan

For praktisk-kirkelig utdanning ved Kirkelig utdanningscenter i nord (KUN)

Studieretning diakoni

Masteremne MADIA 410

30 studiepoeng

Vedtatt av KUNs styre 23.04.12.

Vedtatt av Diakonhjemmet Høgskole h-2012.

Fra høsten 2012.

Innholdsfortegnelse

<u>1. Presentasjon av studiet</u>	3
<u>1.1 Om Kirkelig utdanningssenter i nord</u>	3
<u>1.2 Kvalifikasjonskrav</u>	3
<u>1.3 Mastergrad i diakoni – KUN/ Diakonhjemmet Høgskole</u>	4
<u>1.4 Mål for diakoniutdanningen ved KUN</u>	5
<u>1.5 Profilerings av studiet</u>	6
<u>2. Organisering av studiet</u>	7
<u>2.1 Målgrupper, opptaksgrunnlag og opptaksansvarlige</u>	7
<u>2.2 Heltids og deltidsstudium</u>	7
<u>2.3 Inndeling i delemner</u>	7
<u>2.4 Organisering av undervisningen</u>	7
<u>3. Delelmene</u>	8
<u>3.1 Oversikt over delemnene</u>	8
<u>3.2 Praktisk-kirkelig utdanning, studieretning diakoni, masterdelmlemene</u>	8
<u>3.3 Studiets innhold og litteratur</u>	10
<u>MADIA 400 Introduksjon til studiet</u>	10
<u>MADIA 401 Gudstjeneste, kirkelige handlinger og kirkemusikk</u>	11
<u>MADIA 402 Kirke og samfunn</u>	12
<u>MADIA 403 Diakoni og internasjonal kontekst</u>	15
<u>MADIA 404 Samarbeid, tverrfaglighet og ledelse</u>	17
<u>MADIA 405 Sorg og gravferd</u>	18
<u>MADIA 406 Diakoni og sjelesorg</u>	20
<u>MADIA 407 Praksis</u>	23
<u>3.4 Undervisnings- og læringsformer</u>	24
<u>3.5 Eksamens- og vurderingsordninger</u>	24
<u>4. Vedlegg</u>	28

1. Presentasjon av studiet

1.1 Om Kirkelig utdanningscenter i nord

Kirkelig utdanningscenter i nord (KUN) gir praktisk-kirkelig utdanning på universitetsnivå. Senteret utdanner til tjeneste som diakon, kantor, kateket og prest i Den norske kirke i samarbeid med andre utdanningsinstitusjoner. Studiepoengene for masteremnene i diakoni gis av Diakonhjemmet Høgskole.

Kirkelig utdanningscenter i nord er en del av Praktisk teologisk seminar (PTS) i Oslo.

Formålet for Kirkelig utdanningscenter i nord er:

- å utdanne kvinner og menn til tjenester i kirka. Utdanningen skal bidra til å gi menighetene ansvarsbevisste, samarbeidsorienterte og engasjerte medarbeidere som kjenner seg forpliktet på kirkas oppdrag.
- å bidra til å rekruttere kvalifiserte medarbeidere til kirkelige stillinger, særlig i Nord-Norge.
- å bidra til et inkluderende samarbeid mellom ulike yrkeskategorier i kirka, med forståelse for de ulike tjenesters særpreg.
- å bidra til personlig og åndelig utvikling hos studentene.
- å støtte opp om fornyelse og utvikling av samisk og kvensk kirkeliv.
- å være et praktisk-kirkelig kompetansesenter i landsdelen som driver forskning, etterutdanning og publisering med en særlig forpliktelse på samfunns- og kirkeliv i Nord-Norge.

1.2 Kvalifikasjonskrav

Kravene til utdanning til diakon er bestemt i *Tjenesteordning og kvalifikasjonskrav for diakoner*, fastsatt av Kirkemøtet 20. november 2004, § 4 (utdrag):

§ 4 Kvalifikasjonskrav (utdrag)

Som diakon kan tilsettes person som har:

1. Mastergrad med:
 - a. Minst en 3-årig fagutdanning på høghskolenivå innen helsefag eller sosialfag, eller pedagogisk utdanning av minst 3 års varighet.
 - b. Utdanning i kristendomskunnskap tilsvarende minimum 30 studiepoeng
 - c. Praktisk-kirkelig utdanning med hovedvekt på diakoni og med veiledet praksis på til sammen minimum 30 studiepoeng.

eller:

2. Teologisk embetseksamen og praktisk-kirkelig utdanning med hovedvekt på diakoni og veiledet praksis på til sammen minimum 30 studiepoeng

eller:

3. Fast stilling som diakon i menighet, eller er vigslet som diakon.

Kirkerådet kan godkjenne at personer med annen faglig jevn god og relevant utdanning/praksis

godkjennes som diakon.

KUN leverer den praktisk-kirkelige utdanningen i hht til tjenesteordningen § 4, pkt.1, avsnitt c.

1.3 Mastergrad i diakoni – KUN/ Diakonhjemmet Høgskole

Diakonhjemmet Høgskole og Kirkelig utdanningscenter i Nord (KUN) har inngått en samarbeidsavtale om masterutdanningen. Studenter som søker seg direkte inn på masterstudiet i kombinasjon KUN/Diakonhjemmet Høgskole, tar 30 studiepoeng praktisk kirkelig utdanning- studieretning diakoni på KUN, og må ikke ta innpassningsprøve ved Diakonhjemmet Høgskole. Disse emnene som i Diakonhjemmets utdanningsplan samlet blir kalt MADIA 410, utgjør 30 studiepoeng, og erstatter MADIA 460, MADIA 580 og MADIA 532.

Mastergraden er rettet inn mot diakonstillinger i menighetene, men er også aktuell for stillinger i diakonale organisasjoner og institusjoner, i arbeid innen misjon og bistand, og for administrative og faglige ledere innen helse- og sosialsektoren. Mastergraden i diakoni er profesjonsbasert og gir opptaksgrunnlag til PhD – program.

Dersom man ønsker å ta studiet på deltid, kan man gjennomføre studiene på KUN over to semester først, og deretter følger kursene ved Diakonhjemmet Høgskole. Studenten fyller ut egen utdanningsplan ved Diakonhjemmet Høgskole i samarbeid med Kirkelig utdanningscenter i nord.

Studiet er inndelt i to studieår (fulltid), hvert på to semester. Studiet kan skjematisk settes opp som følger:

2.studieår: 1. semester		2. semester	
Valgemner: 10 studiepoeng MADIA 591, 592 (evt. emner fra andre masterprogram)		Selvstendig arbeid (Masteroppgave) 30 studiepoeng MADIA 599	
Studier ved KUN (Høst): MADIA 400 Introduksjon til studiet (for nye studenter) MADIA 401 Gudstjeneste, kirkelige handlinger og kirkemusikk			
Studier ved KUN (Høst): MADIA 403 Solidaritet og internasjonal kontekst (alternerer med MADIA 402 Kirke og samfunn)			
1. studieår: 1. semester		2. semester	
Diakoniens teologiske grunnlag 10 studiepoeng MADIA 420		Etikk, diakoni og profesjonell praksis 10 studiepoeng MADIA 470	
Bibelteologi, bibeltolkning og formidling 10 studiepoeng MADIA 440		Studier ved KUN (vår): MADIA 400 Introduksjon til studiet MADIA 407 Praksis (kan flyttes til 2. studieår) MADIA 405 Sorg og gravferd MADIA 406 Diakoni og sjelesorg MADIA 404 Samarbeid, tverrfaglighet og ledelse	
Vitenskapsteori 5 studiepoeng MADIA 412	Metode 1 5 studiepoeng MADIA 413	Metode 2 5 studiepoeng MADIA 414	Innføring i diakonivitenskap 5 studiepoeng MADIA 450

*Dersom delemnet MGD Solidaritet og internasjonal kontekst ikke går i løpet av studieåret på KUN, må studenten velge MADIA 592 Internasjonal diakoni som valgemne på Diakonhjemmet Høgskole.

1.4 Mål for diakoniutdanningen ved KUN

Etter gjennomført praktisk-kirkelig utdanning skal studentene:

- ha en praktisk-kirkelig kompetanse som kvalifiserer for stillinger i menigheter, institusjoner og organisasjoner i Den norske kirke.
- ha tilegnet seg praktisk kirkelige kunnskaper, holdninger og ferdigheter som svarer til de krav og forpliktelser som yrkesutøvelsen setter.
- være i stand til å utøve sin tjeneste i en tverrfaglig og flerkulturell kontekst.
- ha tilegnet seg kunnskaper om samisk og kvensk kirkeliv.
- kunne analysere sitt arbeidsfelt ut fra et kultur- og samfunnskritisk perspektiv.
- ha innsikt i ulike sider av egen yrkesrolle .
- se sin yrkesutøvelse som en del av kirkas oppdrag som en åpen, bekjennende, misjonerende og tjenende folkekirke.
- være trygge i sin yrkesrolle i samarbeid med andre yrkesgrupper og kirkas medlemmer.
- ha kunnskaper om samarbeidspartnerne i menighet og samfunn og ferdigheter i samarbeid og konfliktløsning.
- kunne ta ansvar for fortsatt egen læring, personlig utvikling, selvrefleksjon og åndelig vekst.

1.5 Profilerings av studiet

KUN tilbyr et undervisnings- og læringsmiljø hvor studenter tilknyttet de kirkelige profesjonene prest, kateket, kirkemusiker og diakon studerer sammen. De yrkesgrupper som siden skal arbeide sammen i kirkelige staber og fellesskap skal gjennom undervisningsfellesskapet utvikle forståelse og respekt for de ulike profesjonenes særlige kompetanse.

Undervisningen er organisert rundt sentrale praktisk-kirkelige problemstillinger som er felles for de kirkelige profesjonene, og som behandles som delemner i studiet. Disse introduseres i fellesundervisningen og utdypes for den enkelte profesjon i fagspesifikke grupper. Problemstillingene presenteres med utgangspunkt i relevant forskning og utdypes med utdanningsmetoder hentet fra relevant profesjonsutdanning. Studiet skal hjelpe studentene til å forholde seg til kirka som et arbeidsfelt for flere profesjoner og deres profesjonskunnskap, og gi dem grunnleggende redskap for å utvikle sin egen profesjonsidentitet i et tverrfaglig samarbeid. Læring mellom studentene er en viktig del av studiet.

Praksisperiodene utgjør en vesentlig del av studiet. Her skal studentene få en forståelse av lokal kontekst og egenart, av samspill og utfordringer i samarbeid mellom de kirkelige profesjonene. Gjennom praktiske oppgaver skal de bygge opp egne ferdigheter og reflektere over egne tankemønstre og handlingsmåter. Refleksjon over egen praksis skjer gjennom veiledning med lokal veileder og støttes gjennom nettbasert oppfølging av faglærer på KUN.

Respekt og forståelse for det lokale særpreg og stedets egenart står sentralt. Alle fagområdene vektlegger i stor utstrekning nordnorske perspektiver og tilnæringsmåter inspirert av kontekstuell teologi. Samisk og kvensk kirkeliv og kulturforhold får spesielt fokus. I forståelsen av kontekstualitet ligger også en kritisk refleksjon over kirkelig praksis. Studiet ønsker særlig å imøtekomme kirkas behov for rekruttering og kompetanseheving i Nord-Norge, og i samisk og kvensk kirkeliv spesielt. Derfor er studiet praktisk tilrettelagt i form av samlings- og it-basert undervisning.

Utdanningens særpreg kan sammenfattes med tre stikkord: tverrfaglighet, kontekstualitet og

praksisnærhet.

2. Organisering av studiet

2.1 Målgrupper, opptaksgrunnlag og opptaksansvarlige

Praktisk-kirkelig utdanning for diakoner rettes mot personer som er under utdanning til diakon. En annen målgruppe er personer som er tilsatt i diakonstillinger i landsdelen og som mangler full diakonutdanning.

Praktisk-kirkelig utdanning- studieretning diakoni for masterstudenter er bygd opp som ett emne på 30 studiepoeng med 7 delemner.

Praktisk-kirkelig utdanning forutsetter bachelor eller minst 180 studiepoeng i helse- og sosialfag eller pedagogisk utdanning.

Innpasning i andre utdanningsløp for diakon er mulig i samsvar med institusjonenes innpasningsregler og Kirkerådets kvalifikasjonskrav (se ovenfor pkt. 1.2.). Diakonhjemmet høyskole er ansvarlig for opptak i samråd med rektor på KUN.

2.2 Heltids og deltidsstudium

Praktisk-kirkelig utdanning- studieretning diakoni masteremne MADIA 410 (30 studiepoeng) tilbys som heltidsstudium integrert i Masterstudiet i diakoni ved Diakonhjemmet Høyskole. Det vil også være mulig å studere på deltid og ta studiet på KUN først i masterstudiet. Det er opptak høst og vår og studiet på KUN går vanligvis over 2 semestre.

2.3 Inndeling i delemner

Undervisningen bygges opp rundt delemner. Diakonistudenten følger 7 delemner, inkludert 5 ukers praksis i menighet/ institusjon. Mange undervisningstema blir behandlet under flere delemner. Når hvert delemne har en spesifikk målsetning skal denne forstås som målet innenfor dette emnet når studiet er avsluttet, ikke når undervisningsuken med mappekrav er over.

2.4 Organisering av undervisningen

Studentene følger et samlingsbasert opplegg hvor de er sammen en uke for en mer intensiv undervisning i et delemne. I tillegg er det litteraturkrav og krav til forarbeid og etterarbeid i forbindelse med det aktuelle delemnet.

Studiet på KUN består av 6 ukesamlinger pluss 5 ukers praksis. Dersom man studerer på heltid, kommer studieuker ved Diakonhjemmet Høyskole i tillegg. Studentene følges over forholdsvis lang tid. Det betyr at undervisningen innbyr til prosessorientert læring. Undervisning og praksis er obligatorisk med krav om minimum 80 % frammøte pr undervisningsuke.

2.5 Vurderingsformer

Gjennom studiet på KUN møter studentene forskjellige vurderingsformer.

KUN vurderer studentene gjennom arbeidsoppgaver, undervisning og praksis i forhold til

følgende kompetansefelt ([som beskrevet i praksisdokumentet ved KUN](#)):

- faglig kompetanse
- sosial kompetanse
- yrkesetisk kompetanse
- endrings- og utviklingskompetanse.

Studentenes egenvurdering og læringsmål relateres til de mål de selv har satt i samarbeid med faglærer ved oppstart og med praksisveileder ved starten av praksisperioden.

Studentene vurderes i forhold til kriteriene i følgende former:

- praksis bestått/ikke bestått
- mappe bestått/ikke bestått
- Hjemmeeksamen med karakter A-F

Praksisveileder anbefaler praksis til bestått/ ikke bestått, men det er rektor ved KUN som tar den endelige avgjørelsen.

3. Delelevene

3.1 Oversikt over delelevene

Praktisk-kirkelig utdanning Master

MADIA 400 Introduksjon til studiet

MADIA 401 Gudstjeneste, kirkelige handlinger og kirkemusikk

MADIA 402 Kirke og samfunn/ MADIA 403 Solidaritet og internasjonal kontekst (alternerer annethvert år)

MADIA 404 Samarbeid, tverrfaglighet og ledelse

MADIA 405 Sorg og gravferd

MADIA 406 Diakoni og sjelesorg

MADIA 407 Praksis

3.2 Praktisk-kirkelig utdanning, studieretning diakoni, masterdelelevene

Studiepoeng: 30

Ansvarlig avdeling: Kirkelig utdanningssenter i nord, Tromsø

Studiested: Tromsø

Emneansvarlig: Universitetslektor Line M. Skum

E-postadresse: line.m.skum@uit.no

Undervisningsspråk: Norsk

Adgang til undervisning: Forelesninger er åpne.

Opptakskrav:

Graden bygger på et av følgende fullførte utdanningsløp, Jfr. Forskriftens § 5:

- bachelorgraden
- cand. mag.-graden
- annen grad eller utdanningsløp av minimum 3 års omfang
- utdanning som i henhold til § 48 i Lov om universiteter og høyskoler er godkjent som jevngrad med overnevnte grader eller utdanningsløp

Grader og utdanninger skal være innenfor fagområdene helse- sosial - eller praktisk pedagogisk virksomhet.

Anbefalte forkunnskaper: Kjennskap til tjenesteordningene i Den norske kirke, Plan for diakoni i Dnk.

Felles mål for alle studieretninger: Studenten skal ha tilegnet seg kjennskap til organisasjon, arbeidsoppgaver, og utøvende praksis i Den norske kirke, med særlig henblikk på egen yrkesprofesjon. Studenten skal ha lært å lese den lokale kontekst som premissleverandør for kirkelig arbeid i et kritisk og handlingsrettet perspektiv. Studenten skal ha tilegnet seg metodikk og kunnskap om tverrfaglighet.

Læringsutbytte

Studenten skal etter endt praktisk kirkelig utdanning :

- ha utviklet ferdigheter, holdninger og kunnskap for, på en kontekstuell måte, kunne ivareta lederoppgaver i kirkens diakonale omsorgsarbeid..
-
- kunne lede oppfølgingen av frivillige og samarbeide med andre aktører innen helse- og sosialsektoren, samt utføre forkynnelse, gudstjenestearbeid, kirkelige handlinger og sjelesorg..
- ha innsikt i det rettslige rammeverket for kirkelig virksomhet og diakonal virksomhet.
- kjenne de viktigste reformer og planer i Den norske kirke.
- ha redskaper til å etablere sammenheng mellom diakonal teori og kirkelig praksis i Den norske kirke som en åpen, bekjennende, misjonerende og diakonal folkekirke.
- ha et reflektert forhold til egen praksis og identitet som diakon.
- inneha kompetanse til å organisere, lede og samarbeide i en religiøst og kulturelt sammensatt folkekirkelig kontekst og et tverrfaglig fagmiljø.
- inneha liturgisk kompetanse til å kunne inneha liturgiske funksjoner i gudstjenester.
- ha tilegnet seg kontekstuelle redskaper, kunnskaper og holdninger til å møte nordnorsk kirkeliv, inklusive samisk og kvensk kirkeliv.
- kjenne til viktige utfordringer fra den globale konteksten, særlig fra kirker i Sør og kirker i land med urbefolkninger.

Nivå: Master

3.3 Studiets innhold og litteratur

Litteraturlistene vil kunne bli revidert helt fram til studiestart. Det totale antall sider er 2100sider og skal fordeles på de ulike delemnene. Bøker/artikler merket med rødt er anbefalt kjernelitteratur.

MADIA 400 Introduksjon til studiet

Introduksjon til studiet er for nye studenter på KUN og varer 3-5 dager. Introduksjonsuka gjennomføres både i august og i januar.

Mål:

Studenten skal kjenne til studieopplegget, studieplan, praksisdokument og arbeid med mappekav samt være introdusert til KUNs tenkning omkring gudstjenestelig arbeid og begrepene tverrfaglighet, kontekstualitet og praksisnærhet. Introduksjonsuken skal også gi en innføring i diakonens og diakoniens rolle i Den norske kirke.

Læringsutbytte:

Etter gjennomført delemne skal studentene

- ha fått et førsteinntrykk av rollen som liturg/medliturg i gudstjenestelig sammenheng.
- være introdusert for problemstillinger knyttet til diakonens yrkesforståelse og tjenesteordning.
- ha kunnskap om og kunne bruke den elektroniske læringsplattformen Fronter.

Læringsinnhold:

- Introduksjon til diakoni, tjenesteordninger i Dnk, kontekstualitet, kirke og samfunn
- Nordnorsk kontekst og "de tre stammers møte"
- Grunnleggende liturgiske øvelser
- Opplæring i Fronter

Læringsaktiviteter:

Undervisningen veksler mellom tverrfaglige forelesninger, liturgiske øvelser, samtaler og undervisning i profesjonsgrupper.

Studenten skal levere og få godkjent læringsmål for studiet på KUN og ha gjennomført liturgisertifikat.

Vurderingsordning:

Det forutsettes minst 80% fremmøte for å få godkjent delemnet. Læringsmål på 600 ord (+/- 10%) må være innlevert og godkjent innen gitt frist.

Litteratur:

Dietrich, Stephanie: "Forståelsen av diakontjenesten i Den norske kirke" i: Dietrich, Stephanie, Korslien, Kari, Nordstokke, Kjell (red): *Diakonen-kall og profesjon*, s. 111-126. Trondheim: tapir akademisk forlag 2011. 15s

Gjerdrum, Øystein m.fl.: "Evangelium og kultur i lys av det fjerde bud". Essay fra den samiske gruppa Osku. i: *Gud er løs! Artikler, foredrag og andre bidrag til den norske studieprosessen om evangelium og kultur*. Utgitt av Mellomkirkelig råd Oslo: Kirkens materiellekspedisjon 1996, s.49-53 4 s

Jordheim, Kari: "Diakon i menighet" i: Dietrich, Stephanie, Korslien, Kari Karstud og Nordstokke, Kjell (red). *Diakonen-kall og profesjon*. Trondheim: Tapir akademisk forlag

- 2011, s. 15-25. 10s
- Jordheim, Kari: "Plan for diakoni i Den norske kirke – en presentasjon". i: Johannessen, Kai Ingolf, Kari Jordheim og Kari Karsrud Korslien (red). *Diakoni en kritisk lesebok*. Trondheim: tapir akademisk forlag 2009, s. 13-27. 14s
- Lægdene, Stig: "Praktisk kirkelig teologi – nedenfra" i: Lægdene, Stig (red): *Praktisk kirkelig årbok 2008. Praktisk kirkelig teologi- nedenfra*. Hasvik. 2008. Brøytebil forlag, s. 7-20. 14s
- Meistad, Tore: "Kristendommens historie i Nord-Norge gjennom tusen år" i: *Den kircke har noget at sige. Dåp og kristning i 1000 år. Festskrift for kirken i Hålogaland 999-1999*. Alta. 1999, s. 23-62. 39s

MADIA 401 Gudstjeneste, kirkelige handlinger og kirkemusikk

Mål:

Studentene skal ha kjennskap til de viktigste gudstjenesteliturgiene i Den norske kirke og til grunntrekkene i høymesseliturgi. De skal ha kjennskap til de ulike profesjonenes gudstjenestelige funksjoner og oppgaver.

Læringsutbytte:

Studentene skal:

- kunne samarbeide om gudstjenesten i en tverrfaglig gruppe.
- kunne utføre enkelte liturgiske ledd i høymessen på norsk og samisk.
- ha en forståelse for gudstjenesten som hellig handling.
- ha forståelse for gudstjenesten som diakonal arena.
- ha elementær kunnskap i faget hymnologi, og kunne redegjøre for kirkeårets oppbygging.

Læringsinnhold:

- Diakonens og diakoniens plass i gudstjenesten
- Gudstjenestens dramaturgi
- Gudstjenesteverksted som metode
- Kontekstuelle gudstjenester og salmer
- Samiske høymesseliturgier
- Kirkeåret
- Messeordinarium
- Innføring i hymnologi
- Gudstjenestereform og liturgisk arbeid
- Sang, kropp og sansene i kirkerommet
- Barn og gudstjeneste
- Forbønnsgudstjeneste
- Andakt

Læringsaktiviteter:

- Gudstjenesteøvelser
- Forelesninger
- Øvelser i sang og kroppsspråk
- Gruppearbeid

Vurderingsordning:

Det forutsettes minst 80% fremmøte. Tematisk liturgi 1000 ord (+/- 10%) må være levert og godkjent innen gitt frist.

Litteratur:

Diakonens rolle i gudstjenesten. Det Norske Diakonforbund 2011.

http://diakonforbundet.no/attachments/1893_Diakonens%20rolle%20i%20gudstjenesten%20endelig%20270112.pdf

Fagermoen, Tron: Diakoni som menighetsutvikling. *Halvårsskrift for praktisk teologi*, nr. 1/2005, s. 13-23. 10s

Fæhn, Helge: *Messe med mening*. Oslo: Luther forlag 1998 s. 39 – 113 74s

Granberg, Gunnar. "Samspelet mellom gudstjenst og kyrkorum" i: *Gamla kyrkorum i en ny tid*. Granberg, Gunnar (red). Uppsala Stift och Bokförlaget Libris 2004. s18-30. 12s

FRA: Johannessen, Kai Ingolf, Kari Jordheim og Kari Karsrud Korslien (red): *Diakoni en kritisk lesebok*, Trondheim: tapir akademisk forlag 2009.

* Dietrich, Stephanie: Diakontjenesten i Den norske kirke i et økumenisk perspektiv 22s

* Johannessen, Kai Ingolf: Diakontjenestens plassering i kirken. 14s

Martling, Carl Henrik: *Liturgik – en introduktion*. Verbum förlag AB Stockholm 1996, s.10-79. 89s

Modeus, Martin: *Mänsklig gudstjenst. Om gudstjänsten som relation och rit*. Stockholm: Verbum 2005. 404s

Norges KFUK/KFUM: *Barn og gudstjeneste*. Stavanger: Cantando 2004 s. 59-70, 97-106. 20 s

Nordstokke, Kjell: *Det dyrebare mennesket. Diakonien grunnlag og praksis*. Oslo: Verbum. 2002, s.10-89. 79s

Rong, Marit: *Tale i bilder – en analyse av språket i gudstjenesten*. Oslo: Verbum 2004. 100s

Utne, Jan Oskar: *Tilbedelsens ansikt. Om kroppen, sansene og bevegelsens plass i gudstjenesten*. Trondheim: Tapir Forlag og Liturgisk senter 1998. 90s

MADIA 402 Kirke og samfunn

Emnet undervises alternerende med MGD 203 Diakoni og internasjonal kontekst.

Mål:

Delempnet skal gi studentene innsikt i ulike former for kontekstuelle modeller. Studentene skal kunne utforme liturgiske uttrykk i dialog med lokale tradisjoner og kunne reflektere over sin egen rolle som diakon i et lokalsamfunn og i samarbeidsrelasjoner i kirke og samfunn.

Læringsutbytte:

Studentene skal:

- ha kunnskap om kontekstuelle modeller.
- kunne reflektere over diakonens rolle i kirke og samfunn.
- kunne anvende kontekstuell teori på en konkret kontekst.

- kunne drøfte og vurdere ulike praktisk-kirkelige tilnæringsmåter i et lokalsamfunn.
- ha kunnskaper til å møte samisk kirkeliv og samisk kristen tro.
- ha kjennskap til globalisering.
- ha kjennskap til samfunnsengasjert musikk/ salmer.

Læringsinnhold:

- Kontekstuell teologi
- Diakonale tradisjoner og velferdsstatens fremvekst
- Internasjonal diakoni
- Nordkalotten som multietnisk og flerkonfesjonell kontekst
- Læstadianisme i dag; utfordringer og problemstillinger
- Makt og avmakt, inkludering og integrering
- Velferdssamfunnet og omsorgsbegrepet
- Fornorskning og forsoning

Læringsaktiviteter:

- Forelesninger
- Praktiske øvelser og sang
- Samtale og diskusjon
- Gruppearbeid
- Case
- Ekskursjon

Vurderingsordning:

Det forutsettes minst 80% fremmøte. Faglig essay over en gitt problemstilling på 2000 ord (+/- 10%) må være levert og godkjent innen gitt frist.

Litteratur:

Angell, Olav Helge: *Kyrkja som velferdsaktør. Religiøst forankra institusjonsverksemd i helse- og sosialsektoren: Institusjonsdiakonien i Noreg, 2010.* 22s

http://brage.bibsys.no/diakon/bitstream/URN:NBN:nobibsys_brage_15962/1/Institusjonsdiakoni%20-%20rapport%202010.pdf

Angell, Olav Helge: "Diaconia as social action", i: Sørbye, Liv Wergeland (red.): *Norske virkeligheter – diakonale utfordringer*. Tapir Akademisk forlag 2000, s. 19 – 29 10s

Bevans, Stepen B: *Models of contextual Theology*. New York, Orbis books 1996. 146s

Fiorenza, Elisabeth Schüssler: "Waiting at Table: A Critical Feminist Theological Reflection on Diaconia" i Greinacher, Norbert; Mette, Norbert: *Diakonia – Church for the others*, T.&T.Clark LTD, Edinburgh 1988, s 84 – 94. 10 s

Haugen, Hans Morten: "Vern om skaperverket", i: *Diakoni- en kritisk lesebok*, Trondheim: Tapir akademisk forlag, s. 103-118. 15s

Johnsen, Tore: *Sàmi luondduteologiija. Samisk naturteologi – på grunnlag av nålevende tradisjonsstoff og nedtegnede myter*. Tromsø. Stensilserie D NR 04. 2005. 117 s

Korslien, Kari Karsrud, Jordheim, Kari: *Diakoni og samhandling*. Diakonhjemmet høgskole 201

http://brage.bibsys.no/diakon/bitstream/URN:NBN:no-bibsys_brage_14498/1/KariRapport_elektroniskVersjonNY.pdf 30s

Kristiansen, Roald: "Religion i kontekst. Bidrag til en nordnorsk teologi". Kult skriftserie nr 49. Oslo. Norges Forskningsråd 1996. 190 s

Kristiansen, Roald, "Kristen misjon og "den gjenstridige menighet i nord" i: *Vårherres verden. En bok om kirke og gudstro i Nord-Norge gjennom 1000 år*. Oslo. Den norske

- kirkes presteforening 1999, s. 91-107 16s
- Labahå, Tove-Lill: "Slektsmønster i samisk perspektiv". i: *Kirke&Kultur*. Oslo: Universitetsforlaget 2004 (H.3), s. 375-385. 11s
- Leirvik, Oddbjørn: "Det nye religiøse Norge" i: *Religionspluralisme. Mangfold, konflikt og dialog i Norge*, Oslo: Pax 2007 40s
- Lorentzen, Håkon: "Normative utfordringer for velferdsstaten" i: *Syn og Segn* bd 107,2 2001. s 86 – 96 10s
- FRA** Malmbekk, S mfl. (red): *Et hellig land for Gud*. Ravnetrykk, Tromsø 2004:
- *Drivenes, Einar-Arne: "Kirka og fornorskningspolitikken." 12s
 - *Kristiansen, Roald: "Læstadianismen, kirken og samene". 12s
 - *Overvoll, Ingeborg: "Kirkens bymisjon. Kirke i grenseland". 12s
 - *Steffensen, Rolf og Mathisen Heidi: "Trosopplæring på nordnorsk grunn". 11s
- Malmbekk, Svein: "Kirke på vårt sted. Kontekstuell teologi som ressurs og utfordring" i: Malmbekk, Svein (red): *Vårherres verden. En bok om kirke og gudstro i Nord-Norge gjennom 1000 år*. Oslo. Den norske kirkes presteforening. 1999, s 217-237 20s
- Mellem, Reidun (red.): *Innsyn i kvensk historie språk og kultur. Seminarrapport Tromsø mars 2002*. Norske kveners Forbund/Ruija Kveeniliitto. Hansnes. Trykksak leverandøren, 2002. 204s
- Nergård, Jens-Ivar: "Den levende erfaring. En studie i samisk kunnskapstradisjon". Cappelen Akademisk forlag, Oslo 2006. 265s
- Nergård, Jens-Ivar: "Når slutter en koloniprosess" i: Jentoft, S, Nergård, J-E, Røvik, Kjell Arne (red): *Hvor går Nord-Norge? Tidsbilde fra en landsdel i forandring*, Orkana Akademisk, Stamsund 2011, s.119-128. 9s
- FRA:** Norderval, Øyvind og Nettet, Sigmund (red): *Vekkelse og vitenskap*. Ravnetrykk, Tromsø, 2000:
- *Bolle, Roald: "Læstadianismen i det moderne samfunn". s 138 – 155. 17 s
 - *Drivenes, Einar-Arne og Niemi, Einar: "Også av denne verden? Etnisitet, geografi og læstadianisme mellom tradisjon og modernitet". s 156 – 186. 30s
- Norwich, Torgeir: *Teologi i et etnisk sammensatt landskap: syv samtaler om natur og gudsforståelse*. Stensilserie D. Institutt for religionsvitenskap, Det samfunnsvitenskapelige fakultet, Universitetet i Tromsø, 2004. 160 s
- Repstad, P.): "Diaconia and the science of diaconia looking at the welfare state" i: *Tidsskrift for kirke, religion og samfunn 14/ 2001*, s. 139-148. 9s
- Schmidt, Ulla: "Norge: et religiøst pluralistisk samfunn?" i: Botvar, P.K./Schmidt, U.: *Religion i dagens Norge. Mellom sekularisering og sakralisering*. Oslo: Universitetsforlaget 2010, s. 25-43. 18s
- St.melding nr 47 (2008-2009): *Samhandlingsreformen*. Kap 3,4,6,7, 16,17 62s
- Wyller, Trygve: "Stat og omsorg – autensitet og kall. Noen momenter til en kritisk belysning av diakoni i det moderne samfunnet" i: Christoffersen, Svein Aage og Wyller, Trygve (red): *Moralsk og moderne? Trekk av den kristne moraltradisjon i Norge fra 1814 til i dag*, Ad Notam Gyldendal AS, Oslo 1995, s 170 - 208 38s

MADIA 403 Diakoni og internasjonal kontekst

Emnet undervises alternerende med MGD 202 Kirke og samfunn. KUN har inngått et samarbeid med Kirkens Nødhjelp om å utvikle deler av emnet.

Mål:

Studenten skal kunne gjøre rede for aktuelle sider ved Den norske kirkes engasjement i internasjonal diakoni, samt kunne drøfte økumeniske/interreligiøse eller internasjonale sosialetiske problemstillinger selvstendig med utgangspunkt i gjeldende Plan for diakoni i Den norske kirke.

Læringsutbytte

Studentene skal:

- i samarbeid med de øvrige profesjonene kunne lede internasjonalt arbeid i menigheten.
- kunne drøfte internasjonale utfordringer i egen yrkessammenheng.
- kunne knytte sammen lokal og internasjonal diakoni.

Læringsinnhold

- Internasjonal diakoni
- Globalisering og kontekstualitet
- Forkynnelse til oppbrudd
- Frigjøringspedagogikk
- Solidaritetsgudstjeneneste
- Praktisk-kirkelige utfordringer i religiøs dialog

Læringsaktiviteter

- Forelesninger
- Gruppearbeid
- Sang og liturgi
- Seminar

Vurderingsordning

Det forutsettes minst 80% fremmøte. Faglig essay 2000 ord (+/- 10%) må være levert og godkjent innen gitt frist.

Litteratur:

Døhlie, E. og Askeland, G. Aga: "Kultur og språk. Innfallsvinklar til internasjonalt sosialt arbeid". I: E. Døhlie og G. Aga Askeland (red): *Internasjonalt sosialt arbeid. Innsats på andres arena*, Oslo: Universitetsforlaget. 2006, s. 41-54. 13s

Felleserklæringen fra Porvoo – med Porvooerklæringen: "*Together in Mission and Ministry*". Den omforente teksten fra det fjerde kommisjonsmøtet, Järvenpää ved Porvoo, Finland, 1992. Mellomkirkelig råd 1994/2002, s. 2-41 39s
<http://www.kirken.no/?event=doLink&nodeID=5367>

FRA: Fretheim: *Mennesker kjemper for livet. Menneskeverd og menneskerettigheter i en globalisert verden*, Oslo: Verbum 2004:

- * Agøy, Berit Hagen: "Mens vi venter på oppbruddet". 15s
- * Lindvig, Inger Kjersti, Fretheim, Kjetil: "Kunnskap, holdning og handling". 12s
- * Gjerdrum, Øystein: "Med tro på kjærligheten, i kamp for livet" 11s

- * Haugen, Hans Morten: "Den norske kirke og mennesker som kjemper for livet". 13s
- * Stålsett, Sturla: "Sårbarhet, verdighet og rettferdighet." 11s
- Haugen, Hans Morten. *Makt, rett og livsvilkår. Innføring i internasjonale og globale studier*. Bergen: Fagbokforlaget. 2008. 408s
- Heiene, Gunnar: Makt, eiendom og rettferdighet – utfordringer ved et årtusenskifte" i: Henriksen, J.O (red) *Makt, Eiendom, Rettferdighet. Bibelske moraltradisjoner i møte med vår tid*". Gyndendal Akademisk 2000, s. 29 – 66 37s
- FRA:** Henriksen, Jan Olav og Sommerfeldt, Atle (red.): *Det umulige nåløyet. Fattigdom og rikdom i Norge i et globalt perspektiv*. Gyldendal akademisk forlag. Trondheim 2005:
- * Berge, Gweneth: "Fattigdom og rikdom i den globale storby – menneskeverd som veikart for handling". 18s
- * Fretheim, Kjetil og Henriksen, Jan Olav: "Velstand, velferd og veldedighet – perspektiver på de rike og de rikes rikdom". 11s
- * Fretheim, Kjetil og Thorbjørnsen, Svein Olaf: "Fattigdomsgrense, grådighetsgrense og forvalteretikk – noen etiske perspektiver". 12 s
- * Heiene, Gunnar: "Fattigdom og rikdom i kirkehistorisk perspektiv" 23s
- * Henriksen, Jan Olav: "Skam og begjær – en kulturalanalytisk inngang til rikdom og fattigdom". 15s
- Hofmann, Manfred: "Mellan våld och försoning. Exempel El Salvador" s 261-279 i Bergmann, Sigurd og Grenholm, Cristina (red.): *Makt i nordisk teologisk tolkning*. Tapir akademisk forlag. Trondheim 2004. 18s
- Jørgensen, Tor B. Misjon i fortid og nåtid. Evangeliet i møte med nye og gamle kulturer. I: Kvarme, Ole Chr. M/Tveit, Olav Fykse (red.): *Evangeliet i vår kultur*" Oslo: Verbum 1995, s 280 – 294. 14s
- Kirkemøtet. Statusrapport for arbeidet med miljø, forbruk og rettferd i perioden 2002-2007. KM sak 4.1.1/07. 2007
- Leirvik, Oddbjørn: *Religionsdialog på norsk*. Pax forlag, Oslo 2001. 277s
- LWF: *Diakonia in Context - Transformation, Reconciliation, Empowerment*, The Lutheran World Federation (LWF) Department for Mission and Development 2009. (finnes også i norsk versjon: Nordstokke, Kjell (red.): *Diakoni i kontekst: Forvandling, forsoning, myndiggjøring*. Geneva: LWF. Norsk utgave 2010 med tillatelse fra LWF).
- Lutheran World Federation: *A letter from the global consultation "Prophetic diakonia: for the healing of the world"*. Geneve: LWF 2002. 64s
http://www.lutheranworld.org/LWF_Documents/EN/Consultation_Diakonia-2002.pdf
- Mellomkirkelig råd for Den norske kirke: *Kirken og den økonomiske globaliseringen*. Oslo 2007. 64s
- Nordstokke, Kjell: "Internasjonal diakoni" i: Johannessen, Kai Ingolf, Jordheim, Kari og Korslien, Kari Karsrud (red): *Diakoni en kritisk lesebok*. Tapir akademisk forlag, Trondheim 2009, s. 69-85. 16s
- "Når så vi deg fremmed og tok imot deg" Kirkemøtets resursdokument 6/2 2005. samt vedtak i samme sak. http://www.kirken.no/doc/KM0605_ressursdok.pdf 53s
- Pogge, Thomas W: "What is global justice?" Oslo 2003. Lastes ned fra http://www.etikk.no/globaljustice/Pogge_Introductory_Lecture.doc 14s
- Said, Edward: "From Orientalism". i: Williams, Patrick, Chrisman, Laura (ed.): *Colonial Discourse and Post-Colonial Theory. A reader*. Hemel Hempstead: Harvester Wheatsheaf 1993, s. 132-149 17s
- FRA:** Sommerfeldt, Atle (red): *Tro til handling. Sammen for en rettferdig verden*. Verbum,

Oslo 2012:

- *Sommerfeldt, Atle: "Globale utfordringer – spesialisert diakoni som kirkens svar". 47s
- *Sommerfeldt, Atle: "Diakonale endringsstrategier – myndiggjøre og utfordre". 23s
- *Halvorsen, Cathrine Haugeli: "Ropet om klimarettferdighet". 3s
- *Johnsen, Tore: "Klimaendringer og behovet for et økologisk teologisk paradigme sett i et urfolksperspektiv". 15s
- *Kartzow, Marianne, Bjelland: "Guds skaperverk og globalt klasseskille". 8s
- *Sommerfeldt, Atle: "Sammen for en rettferdig verden". 14s
- *Nordstokke, Kjell: "Reflektert nestekjærlighet – diakonal handling og trosopplæring". 7s

- Stålsett, Gunnar: "Forsonet mangfold i den lokale og verdensvide kirke" i: Malmbekk, Svein et al. (red) *Et hellig land for Gud*, Tromsø: Ravnetrykk 2004, s. 317-327. 10s
- Tønnessen, Aud: *Kirkens Nødhjelp. Bistand, tro og politikk*, kap. 7 og 12. Oslo: Gyldendal forlag, 2007. 20s
- Tønnessen, Aud: "Internasjonal diakoni". I: Jensen (red.) *Kirke, protestantisme og samfunn*, Trondheim: Tapir Akademisk Forlag 2006, s. 229-242. 13s
- World Council of Churches. *Being Church and overcoming racism. It's time for transformative justice*. Geneve. 2002. 30s
- Trygve Wyller: "Heterotopisk diakoni. Diakoni i spenningen mellom kall og profetisme". I: *Kirke, protestantisme og samfunn. Festskrift til professor dr. Ingun Montgomery*. Trondheim: Tapir Akademisk Forlag 2006, s. 309-325 16s
- Aano, Kjetil: "Økoteologi og kristen misjon" i: Tomren, Tom Sverre (red): *Økoteologi. Kontekstuelle perspektiver på miljø og teologi*. Tapir forlag, Trondheim 2007, s. 161-178. 17s

MADIA 404 Samarbeid, tverrfaglighet og ledelse

Mål:

Studentene skal kjenne til teoretiske perspektiver på tverrfaglig samarbeid samt kunne beskrive egen praksis på bakgrunn av disse. Studentene skal ha innblikk i hvordan diakonens faglige ledelse kan utøves sammen med ansatte og frivillige medarbeidere.

Læringsutbytte

Studentene skal:

- kjenne til diakonens lederrolle og ha innsikt i personlige styrker og utfordringer som ledere.
- ha kunnskap om forebygging og håndtering av konflikter i arbeidslivet.
- ha et profesjonelt forhold til den makt som følger med rollen som diakon.
- ha kjennskap til forvaltningslov, arbeidsmiljølov samt strukturer i Den norske kirke.
- skal kjenne til ansettelsesforhold, tjenesteordninger og arbeidsvilkår til de forskjellige kirkelige yrkene.

Læringsinnhold

- Tverrfaglighet og flerfaglighet
- Ledelse av frivillige
- Samarbeid i staber
- Makt, kjønn, kultur og ledelse
- Tjenesteordning
- Yrkesetiske retningslinjer
- Lederrollen

- Diakonal yrkesidentitet og samarbeid

Læringsaktiviteter

- Forelesninger
- Arbeid med case
- Gruppearbeid

Vurderingsordning

Det forutsettes minst 80% fremmøte. Refleksjonsnotat med drøfting av diakonens lederrolle 800s (+/- 10%) må være levert og godkjent innen gitt frist.

Litteratur

- Askeland, Grimstad, Hougsnæs, Lande: *Ledelse i kirken – en artikkelsamling*. Oslo: KA 2003, s. 93 – 178. 85s
- Christoffersen, Svein Aage (red): *Profesjonsetikk*. Universitetsforlaget 2005 128s
- Jørgensen, Ove Virik: ”Jus i konfliktsaker” i: Grimstad, Frank (red) *Konflikter i kirken*. KA perspektiv nr 02/2002, s 124 – 149. 25s
- Lauvås, Kirsti og Lauvås, Per. *Tverrfaglig samarbeid – perspektiv og strategi*”. 2. utg. Oslo: Universitetsforlaget, 2004. 264s
- Omholt, Knut og Nesse, Jon Gunnar: *Mennesker, organisasjon og ledelse*. Universitetsforlaget 2.utgave, 3.opplag 1999. 306s

FRA: Johannessen, Kai Ingolf, Kari Jordheim og Kari Karsrud Korslien (red): *Diakoni en kritisk lesebok*, Trondheim: tapir akademisk forlag 2009.

- *Johannessen, Kai Ingolf : “Diakontjenestens plassering i kirken” 14s
- *Stifoss-Hanssen, Hans: “Når verden raser sammen. Diakonens identitet, ritualer som diakoni, og diakonens yrkesrolle”. 11s

MADIA 405 Sorg og gravferd

Mål:

Studenten skal kjenne kirkelige/åndelige og folkelige ritualer rundt sorg og død og viktige trekk fra deres historie. De skal ha kunnskap om ulike liturgier og forkynnelse ved gravferd samt nordnorske og samiske tradisjoner knyttet til død og gravferd.

Læringsutbytte

Studentene skal:

- kunne forberede begravelse i samarbeid med kirkemusiker og ha kunnskap om kriseintervensjon.
- ha noe innsikt i sorgens ulike ytringsformer og sorgprosesser.
- vite hvordan dødsbud, soknebud og syning gjennomføres.
- kunne møte mennesker i krise knyttet til sorg og tapsopplevelser ved dødsfall med empati og respekt.

Læringsinnhold

- Sorg og samfunn

- Barn og sorg
- Sorggrupper
- Sørgeamtalen
- Sjelesorg i møte med sørgende
- Syning
- Gravferdsliturgien og forkynnelse ved gravferd
- Katastrofehåndtering
- Selvmord
- Samarbeid med politi og begravelsesbyrå
- Musikk og salmer ved gravferd

Læringsaktiviteter

- Forelesninger
- Gruppearbeid
- Møte med sykehusprest, politi og begravelsesbyrå
- Gudstjenesteforberedelse og gjennomføring eller deltakelse på gudstjeneste
- Besøk på sykehuskapell og syningsrom

Vurderingsordning

Det forutsettes minst 80% fremmøte. Litteraturkommentar 800 ord (+/- 10%) må være levert og godkjent innen gitt frist.

Litteratur

- Bugge, Renate Grønvold. *Når krisen rammer barn og unge*, kap. 3-11. Kristiansand: Høgskoleforlaget. 2008. 90s
- Bull, Ella Holm: "Guktie Gosse Sårkåsne – Sorgritualer i sørsamisk kultur" i: *Verdier ved livets slutt – en antologi*. Verdikommisjonen 2001, s.133 – 136. 3s
- Danbolt, Lars Johan: *Den underlige uka. De sørgende og begravelsesriten*, Oslo, Verbum 2002. 125s**
- Danbolt, Lars Johan og Hans Stifoss-Hanssen. *Gråte min sang. Minnegudstjenester etter store ulykker og katastrofer*. Kristiansand: Høgskoleforlaget. 2007. 264s
- Dyregrov, Atle. *Sorg hos barn. En håndbok for voksne*. Bergen: Fagbokforlaget 2006, s. 15-112. 97s**
- Erikson, Erik H. *Identitet. Ungdom og Kriser*. København: Hans Reitzels Forlag. 1992/1997, s. 87-134. 47s
- Furre, Berge. *Hvorledis mand skal jorde Liig. I: Tekst og rite – vigsel og gravferd som teologisk utfordring*. Universitetet i Oslo, Det teologiske fakultet, Det praktisk teologiske seminar 1993. s. 40 – 55. 15 s
- Fyrand, Live. *Nettverkets betydning for døende og pårørende. I: Halvorsen, Per (red): Når døden blir virkelighet. Omsorg i nærmiljøet ved livets slutt*. Oslo 1993: Kommuneforlaget 1993, s. 73-91. 18s
- Fæhn, Helge. *Gudstjenestelivet i Den norske kirke*. Kap: "Sognebud og gravferd", s 146 – 154, 278 – 283, 398 – 405, og "Gravferd i middelalderen" s 469 – 470. Oslo: Universitetsforlaget 1994. 21 s
- Gustavsson, Anders: "Rituella markeringar vid momentan död i vår tid" i: Amundsen, Arne Bugge, Hodne, Bjarne, Øhrvik, Ane (red.): *Ritualer. Kulturhistoriske studier*. Oslo: Universitetsforlaget 2006, s. 199-222 24 s
- Halvorsen, Per: "Dødens mange ansikter – Om synet på døden i ulike tros- og livssynssamfunn". I: Halvorsen, Per (red): *Når døden blir virkelighet. Omsorg i*

- nærmiljøet ved livets slutt*, s. 185-199. Oslo 1993: Kommuneforlaget 1993. 14s
- Herrestad, H. og L. Mehlum (red.): *Uutholdelige liv. Om selvmord, eutanasi og behandling av døende*. Oslo: Gyldendal akademisk forlag. 2005.
- Holtermann, Harold, Malmbekk, Svein: "Når havet blir gravplass. Teologiske, kulturelle og psykologiske momenter til forståelsen av havet som gravplass". I: Stein Conradsen (red.): *Kirka på vårres sted. Konferanserapport fra Rønvik 99*, s. 93 – 117 24s
- Leenderts, Torborg Aalen. *Når glassflaten brister. Om brytningen mellom livet og troen*. Oslo: Verbum. 2005, s.188-327. 139s
- FRA: Lægdene, Stig (red): *Praktisk-kirkelig årbok 2009. Samfunnet i gudstjenesten*. Brøytebil forlag, Hasvik 2009:**
- *Brun, Evy: "Små føtter – dype spor". 19s
- *Røen, Ingebrigt: "Mor kjem med dotter si som skal døy. Ei uventa hending i gudstenesta. Forteljing og refleksjon." 7s
- Myrvoll, Marit: "*Bare gudsordet duger. Om kontinuitet og brudd i samisk virkelighetsforståelse*", Universitetet i Tromsø 2010, s. 159-190. 31s
- Okkenhaug, Berit. *Når jeg ser ditt ansikt. Innføring i kristen sjelesorg*. Oslo: Verbum 2002 s. 214-228. 14s
- Overvoll, Ingeborg: "Nobody knows what it's like to be the bad man. Minnetalen over den kriminelle" i: Lægdene, Stig (red): *Praktisk kirkelig årbok 2008. Praktisk kirkelig teologi-nedenfra*. Brøytebil, Hasvik 2008, s 153 – 166. 13s
- Nielsen, Rita. *At være sig selv – at blive sig selv. Den åndelige dimensjon hos døende mennesker*. Unitas Forlag. 2005.
- Svenberg, Gunvor Berge: "Sorgarbeid og sorggrupper" i: Halvorsen, Per (red): *Når døden blir virkelighet. Omsorg i nærmiljøet ved livets slutt*. Oslo: Kommuneforlaget 1993, s. 111-126 15s
- Wirgenes, Paul Erik: "Nærvær og deltakelse. Kirkens møte med barn som sørger". i: *Prismet*. Oslo: IKO-forlaget 2002, s. 103-107 4s
- Wold, Helge A. 1994: "Stille og sterke – i sorg og smerte". I: *Nordnorsk kulturhistorie*. Red. E-A. Drivenes et al. Bind II, Oslo: Gyldendal, s. 295-306. 11s
- Aarflot, H.M: "Bort fra de store teoriene. En presentasjon av trekk i nyere sorgforskning". *Tidsskrift for sjelesorg*, nr. 3/2001, s. 151-263. 12s

MADIA 406 Diakoni og sjelesorg

Mål:

Studentene skal ha tilegnet seg kunnskap om sjelesorgens grunnlag og ulike metodiske tilnærminger, slik at de kan gjennomføre sjelesørgeriske samtaler med voksne, barn og ungdom. Studentene skal kjenne til viktige rituelle elementer i diakoni og sjelesorg (skriftemål, soknebud, nøddåp).

Læringsutbytte

Studentene skal:

- ha tilegnet seg kunnskaper, holdninger og ferdigheter som gjør studenten i stand til å utøve sjelesorg som en del av sitt profesjonelle arbeid.
- kjenne til aktuelle kirkelige planer for diakoni og deres historie.
- kjenne til betydningen av språklig og kulturell bakgrunn i sjelesørgerisk arbeid.
- kjenne til viktige grenser for sjelesorgen, yrkesetiske problemstillinger, og

- sjelesørgerens muligheter for støtte og veiledning.
- kunne vurdere egne evner og begrensninger som sjelesørger.

Læringsinnhold

- Sjelesorgens grunnlag og grenser
- Sjelesorg og eksistensielle spørsmål
- Sjelesorg og spiritualitet
- Folkereligiøsitet og nyreligiøsitet
- Menneskesyn, samfunnssyn og fornorskning
- Ritualer

Læringsaktiviteter

- Forelesninger
- Rollespill
- Gruppearbeid
- Ekskursjon

Vurderingsordning

Det forutsettes minst 80% fremmøte. Utdrag fra en sjelesørgerisk samtale fra praksisperioden eller fra eget arbeid med refleksjon, 800 ord (+/- 10%) må være levert og godkjent innen gitt frist.

Litteratur

- Andersen, Oddvar: "Kirken og samene. Identitet og forsoning" i: Malmbekk, S. (red.): *Et helligt Land for Gud. Hålogaland bispedømme 200 år*. Tromsø: Ravnetrykk 2004. 10s
- Anstorp, T., B.I. Hovland, E. Torp: *Fra skam til verdighet. Teologisk og psykologisk arbeid med vold og seksuelle overgrep*, Oslo: Universitetsforlaget. 2003.,s. 87-99. 12s
- Bang, Sverre 2009. Salmebokforslaget i sjelesørgerisk perspektiv. *Tidsskrift for sjelesorg* 1/2009. s. 48-59.
- Busch,Christian Juul& Hirsch, Anne: "Eksistensiell og åndelig omsorg; Ritualer ved dødsfall" I: *Palliasjon. Nordisk lærebok. 2. utgave. 2007*
- Børresen, A. og I. M. Bjønnes: Ritualer, symboler og symbolhandlinger i sjelesorgen. I: Ø. Bjørdal (red): *Helse, liv og mot. Om ritualer og symboler i hverdag og helse*. Trondheim: Tapir akademisk forlag 2001, s. 42-62. 20s
- Eide, Ø: Har sjelesorgens teologi sviktet det lidende menneske? *Tidsskrift for sjelesorg*, nr. 1/2007, s. 4-14. 10s
- Engedal, L. G. Sjelesorg i møte med det fremmede. En presentasjon av interkulturell sjelesorg. *Tidsskrift for sjelesorg*, nr. 3/2008, s. 156-173. 17s
- Engedal, L. G: Kristen sjelesorg i en postmoderne kultur. I: M.A. Ekedal og B. Wiedel. *Mötet med den splittrade människan. Om själevård i postmodern tid*, Stockholm: Verbum 2004, s. 19-69. 50s
- Engedal, L. G: Forankring og tilblivelse. Om bearbeiding av egen livserfaring gjennom troshistoriefortelling i: *Tidsskrift for sjelesorg*, nr. 2/2000, s. 96-113. 17s
- Frønes, I. : "Skam, skyld og ære i det moderne" i: T. Wyller (red.): *Skam. Perspektiver på skam, ære og skamløshet i det moderne*, Bergen: Fagbokforlaget 2001, s. 69-80. 11s
- Grevbo, Tor Johan S. *Sjelesorgens vei. En veiviser i det sjelesørgeriske landskap – historisk og aktuelt*, Oslo: Luther forlag, 2006. s. 302-399. 97s
- Stifoss-Hanssen, Hans: "Når verden raser sammen. Diakoniens identitet, ritualer som diakon og diakonens yrkesrolle". I: Johannessen, Kai Ingolf, Kari Jordheim og Kari Karsrud

- Korslien (red.): *Diakoni en kritisk lesebok*, s. 169-180. Trondheim: tapir akademisk forlag 2009. 11s
- Hansen, Karstein M.: ”Den barmhjertige samaritan – førstehjelp i veikanten”. I: Aarnes Breder, Ann-Berit og Nordahl, Helge (red.). *Barmhjertighet og rettferdighet. 17 refleksjoner om den barmhjertige samaritan*. Oslo. 2001. 26s
- Hauge, A. :” Skal vi tilgi mer enn Gud?” i: *Tidsskrift for sjelesorg*, nr. 1/1991, s. 7-20. 13s
- Heggen, Kåre, Jørgensen, Gunnar, Paulgaard, Gry: *De andre: Ungdom, Risikoser og marginalisering*. s. 81-113, 138-196 90s
- Helland, Håvard, Øia, Tormod: *Forebyggende ungdomsarbeid*. Bergen: Fagbokforlaget 2000, s. 21-47, 190-211 47 s
- Holtermann, Harold 2004. ”Kirke ved havet. Fiskerikrisen i kirkerommet” i: Red. S. Malmbekk et al: *Et helligt Land for Gud. Hålogaland bispedømme 200 år..* s. 288-301. Tromsø: Ravnetrykk. 13s
- Ingebrigtsen, Kjeld: ”Bispedømmenes diakonale arbeidsredskap. Nord-Norges Diakonistiftelse”. i: Red. S. Malmbekk et al.: *Et helligt Land for Gud. Hålogaland bispedømme 200 år*. Tromsø: Ravnetrykk 2004, s. 91-105. 14s
- Lartey, E. Y.: *In Living Color. An Intercultural Approach to pastoral Care and Counseling*. London and Philadelphia, Jessica Kingsley Publishers 2003. 190s**
- Laugerud, T.: ”Belastet identitet – behovet for en spiritualitet som bærer”. *Tidsskrift for sjelesorg*, nr. 3/2008, s. 242-253. 11s
- Leenderts, Torborg Aalen: *Når glassflaten brister. Om brytningen mellom livet og troen*. Oslo: Verbum 2007, s. 337-357. 20s
- Løgstrup, K.E: *Den etiske fordring*. Cappelen 2000 280 s
- Mathisen, Stein R. 1994. ”Folkemedisin og mirakeldoktorer” i: Drivenes, E-A et al (red.): *Nordnorsk kulturhistorie*. Bind II, Oslo: Gyldendal, s. 279-284. 5s
- Myrvoll, Marit: ”*Bare gudsordet duger. Om kontinuitet og brudd i samisk virkelighetsforståelse*”, Universitetet i Tromsø 2010, s. 133-157. 24s
- NOU 1995:6: *Plan for helse- og sosialtjenester til den samiske befolkning i Norge*: Kap.3: Møtet mellom de samiske pasienter og klienter og det norske helse- og sosialvesenet s 53 – 79 (til 3.2.4), Kap. 4: Samiske forutsetninger og kulturell bakgrunn s 101 – 113; Kap. 5.1 – 5.2: Samiske barn og unge mellom to kulturer s 114 - 118; Kap. 7: Eldreomsorg i samiske områder s 178 – 186. 54s
- Okkenhaug, Berit: ”Når jeg ser ditt ansikt. Innføring i kristen sjelesorg”. Oslo: Verbum 2002 260s**
- Pilskog, E. Samtalen om det vonde. I: T. Anstorp, B.I. Hovland, E. Torp. *Fra skam til verdighet. Teologisk og psykologisk arbeid med vold og seksuelle overgrep*. Oslo: Universitetsforlaget 2003, s. 87-99. 12s
- Sagedal, Y. J. Noen sjelesørgeriske perspektiver på paranormale opplevelser. En case studie. *Tidsskrift for sjelesorg*. Nr. 1/2008, s. 29-42. 13s
- Skårderud, F. Tapte ansikter. Introduksjon til skampsykologi. I: T. Wyller (red.). *Skam. Perspektiver på skam, ære og skamløshet i det moderne*, s. 37-54. Bergen: Fagbokforlaget. 2001. 17s
- Stifoss-Hanssen, Hans: "Ritualenes psykologiske og helbredende funksjon" i: Bunkholt, Marit (red.): *Møtet med den andre*. Oslo: Det praktisk-teologiske seminar 2007, s. 45-58. 13s
- Sveinall, A. T. Nyreligiøsitet og livserfaring – noen refleksjoner med utgangspunkt i sjelesørgerisk praksis. I: L.G. Engedal og A.T. Sveinall: *Troen er løs. Bidrag til belysning av forholdet mellom folkereligiøsitet, nyreligiøsitet og kristen tro*. Trondheim: Tapir akademisk forlag. 2000, s. 311-319. 8s

MADIA 407 Praksis

Mål:

Studenten skal ha 5 ukers praksis som er viktig for profesjonsdannelsen. Mastergrad i diakoni skal føre fram til en kompetanse som kvalifiserer for diakonstillinger i menigheter, institusjoner og organisasjoner. Dette innebærer at studentene må ha en grunnleggende innsikt i praksisfeltet og bli fortrolig med praktiske ferdigheter og tverrfaglig samarbeid knyttet til en diakonstilling. Studentene skal gjennom praksisen kunne mestre de viktigste praktiske utfordringene yrket krever.

Læringsutbytte

Studentene skal:

- kunne identifisere egne styrker og utfordringer i forhold til yrkesrollen.
- ha kunnskap og selvinnsett til å kunne reflektere over egen yrkesutøvelse.
- skal utvikle en selvstendig og integrert tolkning av profesjonens identitet.
- få en forståelse for veiledningens betydning i den praktiske yrkesutøvelsen.
- ha innarbeidet en kontekstuell forståelse og praksis når de møter mennesker og lokalsamfunn.

Læringsinnhold

- Praksisforberedelser- arbeid med læringsmål for praksis
- Rammer og ressurser ute i feltet
- Bruk av metoder i praktisk diakonalt arbeid
- Evaluering av praksis sammen med veileder

Læringsaktiviteter

- Praksisforberedelser
- Praktiske oppgaver
- Praksisinnleveringer
- Veiledning

Vurderingsordning

Det forutsettes minst 80% fremmøte. Veileder anbefaler praksis til bestått/ikke bestått. Rektor tar den endelige avgjørelsen.

Alle yrkesspesifikke mappekrav i praksis må være godkjent senest 2 uker etter endt praksis:

- Ukentlig praksislogg (leveres i slutten av hver praksisuke).
- Beskrivelse og vurdering av frivilliges medvirkning i menighetens/ institusjonens diakonale arbeid (800 ord +/- 10%).
- Observasjonscase med faglig drøfting (1000 ord +/- 10%).
- Praksisrapport fylles ut sammen med veileder i siste veiledningstime.

Litteratur

Afdal, Geir, Haakedal, Elisabeth, Leganger-Krogstad, Heid: *Tro, livstolkning og tradisjon.*

Innføring i kontekstuell religionsdidaktikk. Universitetsforlaget 2001, 2. opplag, s. 346-348

3s

Botvar, Pål Ketil: "Endringer i nordmenns religiøse liv" i: Botvar, P.K./Schmidt, U.:

Religion i dagens Norge. Mellom sekularisering og sakralisering. Oslo: Universitetsforlaget 2010, s.11-24.

13s

Browning, Don: "Toward a Fundamental and Strategic Practical Theology i": Schweitzer,

- Friedrich, van der Ven, Johannes (red.): *Practical Theology – international perspectives*. (Erfahrung und Theologie; Bd.34). Frankfurt am Main; Berlin; Bern; New York; Paris; Wien: Lang, 1999, s. 53-74 21 s
- Cameron, Helen, Richter, Philip, Davies, Douglas, Ward, Frances: *Studying Local Churches. A Handbook*. London: SCM Press 2005. S. 12-233 221s
- Nordstokke, Kjell: *Det dyrebare mennesket. Diakoniens grunnlag og praksis*. Verbum Kirkeforum 2002, s. 52 – 89.
- Tiller, Tom (1999): *Aksjonslæring. Forskende partnerskap i skolen*. Kristiansand: Høgskoleforlaget. S.20-37. 18s

I tillegg:

300 sider selvvalgt litteratur i tilknytning til de yrkesspesifikke arbeidskravene i praksis: observasjonscase og beskrivelse og vurdering av frivilliges medvirkning i menighetens/institusjonens diakonale arbeid.

3.4 Undervisnings- og læringsformer

Studentene har 6 ukesamlinger over to semestre med utvidede krav til litteratur og innlevering av arbeider i Fronter. I tillegg kommer 5 ukers veiledet menighetspraksis (evt. institusjonspraksis). I undervisningsukene inngår liturgiske øvelser, gjennomføring av øvelsesgudstjenester og andakter. Før- og etterarbeid rundt ukesamlingene og praksis skjer gjennom Fronter.

3.5 Eksamens- og vurderingsordninger

Arbeidsmappe: Innleggene i arbeidsmappen blir vurdert til godkjent/ikke godkjent. Alle innleggene må være godkjente for å kunne gå opp til mappesamtale.

Praksis: Praksisperioden må være bestått for å kunne gå opp til mappesamtale. Praksisveileder anbefaler praksis til bestått/ikke bestått. Rektor avgjør om praksis er bestått.

Presentasjonsmappe og mappesamtale: Presentasjonsmappen består av et utvalg av innleggene i arbeidsmappen:

- Læringsmål eller Praksisavtale
- 1 litteraturkommentar eller 1 tematisk liturgi
- 1 refleksjonsnotat
- 1 praksisinnlegg (b eller c. Se punkt 3 under arbeidskrav lenger ned)
- 1 faglig essay

Mappesamtalen med studenten gjennomføres med faglærer og ekstern sensor. Det tas utgangspunkt i presentasjonsmappen. Mappesamtalen blir vurdert til bestått/ikke bestått hvor bestått eksamen tilsvarer karakteren D.

Hjemmeeksamen: faglig essay over et gitt tema, 2500 ord +/- 10%.

Arbeidskrav:

Gjennom studiet skal studenten oppfylle en rekke arbeidskrav av ulikt omfang. Oversikt over disse legges ut på fronter:

1. Læringsmål

- a) formulering av egne læringsmål for emnet (600 ord +/- 10%) og for
- b) praksisavtalen

2. Kontinuerlig skriftlig arbeid i mindre omfang

- a) en litteraturkommentar knyttet til spesifikke undervisningstema (800 ord +/- 10%)
- b) en tematisk liturgi (1000 ord +/- 10%)
- c) ett faglig essay over en gitt problemstilling (2000 ord +/- 10%)
- d) ett refleksjonsnotat med drøfting av diakonens lederrolle (800 ord +/- 10%).
- e) Utdrag fra en sjelesørgerisk samtale

3. Dokumentasjon fra arbeidskrav knyttet til praksis:

- a. Ukentlig praksislogg.
- b. Beskrivelse og vurdering av frivilliges medvirkning i menighetens/ institusjonens diakonale arbeid (800 ord +/- 10%).
- c. Observasjonscase med faglig drøfting (1000 ord +/- 10%).
- d. Praksisrapport fylles ut sammen med veileder i siste veiledningstime.

4. Litteraturliste

5. Dokumenter tilknyttet gjennomføring av praksis og taushetsplikt

6. Fraværliste

Presisering av de enkelte arbeidskrav i arbeidsmappa

a. Læringsmål:

Et kort dokument om studentens mål med utdanningen på KUN - for eksempel delt opp i kunnskapsmål, ferdighetsmål og holdningsmål.

b. Praksisavtale

Avtalen om praksis som utarbeides mellom student og veileder på praksisstedet ved første veiledningstime over en mal fra KUN. Avtalen inneholder bl.a. studentens læringsmål for praksis og en oversikt over hendelser i menigheten som studenten kommer til å delta i i praksisperioden.

c. Litteraturkommentar

Studenten tar for seg étt kapittel eller én artikkel fra delemnets anbefalte litteratur, og tar personlig, kritisk og faglig begrunnet stilling til argumentasjonen i artikkelen. Litteraturkommentaren skal gjengi artikkelens argumentasjon og studentens egne argumenter i saken.

d. Tematisk liturgi

Studenten lager utkast til en gudstjeneste eller andakt eller kirkeromsvandring eller en lignende hendelse med gudstjenestelig karakter med et bestemt tema for en bestemt målgruppe (eksempler: kveldsgudstjeneste på familieleir, gategudstjeneste ved menighetens fasteaksjon, temagudstjeneste i forbindelse med skaperverkets dag etc). Utkastet beskriver en målsetting og tema for hele tilstelningen og inkluderer en kort begrunnelse for valg av de

forskjellige liturgiske elementer, bønner, salmer, bibeltekster.

e. Faglig essay

Et skriftlig arbeid, på masternivå, med et fastsatt omfang, der emnet er avtalt i samråd med faglærer eller gitt konkret av faglærer, skrevet i sjangeren fagartikkel.

f. Refleksjonsnotat med drøfting

Studenten skriver et notat med refleksjon over egen yrkesrolle/ diakonen som leder av menighetens diakonitjeneste.

g. Utdrag fra en sjelesørgerisk samtale

Hensikten med utdraget er å gi et bilde av samtaleforløpet; hva som var temaer og hvilke problemstillinger og spørsmål som dukket opp underveis fra samtalepartene. Hvor var samtalsens "kritiske punkter" og greier studenten å fange opp underliggende spørsmålsstillinger etc. Til slutt skriver studenten en refleksjon over samtalen og egen rolle.

Innleveringer knyttet til praksis:

1. Praksislogg

Studenten skriver praksislogg over malen sett- lært- lurt.

2. Beskrivelse og vurdering av frivilliges medvirkning i menighetens/ institusjonen diakonale arbeid:

Ta utgangspunkt i ett eller flere tilbud/aktiviteter i menigheten/ institusjonen hvor du har deltatt, og beskriv med bakgrunn i samtaler og/eller observasjoner hvordan frivillige medarbeidere medvirker. Vurder diakonens rolle i møte med de frivillige. (Dersom frivillige medarbeidere ikke medvirker i institusjonen, gjøres en diakonifaglig vurdering av dette forholdet).

3. Observasjonscase:

Studenten beskriver en konkret hendelse fra praksis i anonymisert form, eks. fra et trosopplæringstiltak, diakonalt tiltak, gudstjeneste e.l., som er egnet til å belyse problemstillinger knyttet til tverrfaglig samarbeid. Casen legges ut på fronter i en bestemt mappe. Studenten sørger for at minst to medstudenter kommenterer på casen, og skriver et sluttsammendrag som skisserer og faglig begrunner handlingsalternativer. Hver student skal på sin side besvare minst to caseinnlegg fra medstudenter.

4. Praksisrapport

Ved praksisperiodens slutt gjennomføres og protokolleres en oppsummerende veiledningssamtale over en mal fra KUN, hvor veileder gir en slags "samleveiledning" til studenten. Både veileder og student bidrar skriftlig. Problemstillinger som tidligere ikke er gjort kjent for studenten, kan ikke tas opp her. Det anbefales at studenten får anledning til å gi tilbakemelding på veilederens arbeid som praksisveileder.

Annet:

Litteraturliste

Studentens valg og eventuelle godkjente endringer i forhold til anbefalt litteratur skal gå tydelig fram.

Underskrevet taushetserklæring som omfatter ukesamlinger og praksisperioden.

4. Vedlegg

SKJEMA FOR PRAKSISRAPPORT Kirkelig utdanningscenter i nord

Praksisrapporten utarbeides av veileder sammen med student i avslutningsfasen av praksisperioden. Rapporten underskrives av begge og sendes til lærerstedet. Dersom veileder og student oppfatter svarene på noen av spørsmålene forskjellig, er det ønskelig at dette kommer fram i rapporten. Dersom det trengs mer plass ved utfylling av skjemaet for hånd, bruk baksiden av arket og henvis til nummeret på spørsmålet. NB: for Stiftspraksis gjelder eget skjema for vtp-ordningen.

Studentens navn:	
Veileders navn:	
Praksismenighet:	
Bispedømme:	
Tidspunkt for praksis:	

1. Hvordan vurderes tilretteleggingen av praksis (mht. informasjon og de praktiske sider ved opplegget)?	
Student:	
Veileder:	

2. Beskriv kort opplegg og innhold i praksisperioden.	
Student (evt. veileder)	

3. Gi en kort beskrivelse av dine målsettinger for praksis.

Student:	
----------	--

4. Hvordan arbeidet studenten med sine målsettinger? Vær konkret.

Student:	
Veileder:	

5. Hva opplever du har skjedd med studenten gjennom praksistiden?

Student:	
----------	--

Veileder:	
-----------	--

6. Hvordan fungerte studenten i samarbeidsrelasjoner?

Student:	
Veileder:	

7. Hvilke impulser har praksis gitt deg til ditt faglige arbeid og din spiritualitet/ ditt trosliv ?

Student:	
----------	--

8. Hvordan opplever student og veileder relasjonen seg imellom?

Student:	
Veileder:	

9. Andre kommentarer	
Student:	
Veileder:	

10. Hva synes å være studentens styrke i framtidig tjeneste? Hva vil være viktige områder å arbeide videre med faglig og personlig?	
Student:	
Veileder:	

11. Veileder bes krysse av ett av alternativene nedenfor:	
Praksis anbefales vurdert som BESTÅTT:	
Praksis anbefales vurdert som IKKE BESTÅTT:	

Dato

Sted

Studentens underskrift

Veileders underskrift

